

Obrobja družbe skozi različna obdobja reke življenja

Dušica Kunšek Rihtar*

Fakulteta za organizacijske študije v Novem mestu, Ulica talcev 3, 8000 Novo mesto,
Slovenija

dusica.kunsek.rihtar@fos-unm.si

Povzetek:

Raziskovalno vprašanje (RV): Kdo so ljudje na obrobju družbe in kakšen je odnos družbe do zmanjševanja razlik?

Namen: Predstaviti ključne skupine ljudi, ki jih je družba prepoznala kot drugačne in kakšen je odnos do njih.

Metoda: Uporabili smo kvalitativno metodo, kjer smo zbrali literaturo in informacije, jih pregledali ter analizirali.

Rezultati: Raziskava je pokazala, da družba do ljudi, ki od povprečja odstopajo, so drugačni, še vedno ne postopa enakovredno. Velik del razloga je na državni ravni, kjer je več sistemskih pomanjkljivosti.

Organizacija: Raziskava je lahko koristna za organizacije, društva, ki se ukvarjajo s specifičnimi področji posameznih skupin ljudi, ki se jih je prijela določena stigma, da odstopajo od normalnega stanja kot ga prepoznava splošna populacija.

Družba: Družba lahko na podlagi ugotovitev in pregleda literature ozavešča posamezne odstopne v razmišljanju, dojemanju ljudi. Služi lahko za podiranje ali pa vsaj rahljanje določenih predpostavk.

Originalnost: Raziskava je uporabna za namen učnega procesa na eni izmed fakultet jugovzhodne regije.

Omejitve/nadaljnje raziskovanje: Raziskava je omejena na pregled literature in osebno razmišljanje avtorice. Nadaljevanje raziskave se lahko razširi na anketiranje, vključevanje društev s področja raziskave ter razširi še na druge skupine ljudi.

Ključne besede: margina, družba, osamljenost, drugačnost, izolacija, sistem, stigma.

1 Uvod

Socialna izključenost ali marginalizacija, ki jo Slovar slovenskega knjižnega jezika (2014), opredeljuje kot besedo, ki opisuje ljudi, ki niso vključeni v družbeno dogajanje, življenje, so obrobna skupina, Hvalič Touzery (2010) pa pravi, da temelji na rasi, etničnosti, jeziku, kulturi, religiji, spolu, starosti, socialnem razredu, ekonomskem ali zdravstvenem stanju. Socialna izključenost odvzema človeku njegove temeljne pravice in veže nase revščino, prikrajšanost in nestrpnost.

* Korespondenčni avtor / Correspondence author

Prejeto: 13. november 2022; revidirano: 14. november 2022; sprejeto: 25. november 2022. /

Received: 13th November 2022; revised: 14th November 2022; accepted: 25th November 2022.

Vedno so obstajale margine in ljudje, ki jih družba ne uvršča med »normalo« in zgodovina nas uči, da so to skupine, ki jih z lahkoto zavržemo, si pred njimi zatiskamo oči, jih umaknemo na obrobje.

Namen raziskave je predstaviti nekatere od skupin ljudi v različnih starostnih obdobjih, ki jih je družba potisnila na svoje obrobje s ciljem, da se družba zave, kdo so te osebe, kako smo jih kot družba stigmatizirali in kakšen odnos smo vzpostavili do njih.

Vsi ljudje si v življenju želimo biti sprejeti, ljubljene in koristni. Kako na to vplivamo sami, kakšen vpliv ima družba in okolica, pa so od posameznika do posameznika različne.

Raziskava je pomembna predvsem zato, da se odpre razmišljanje, ozaveščanje nastale situacije, ki v obdobje v katerem živimo, ne sodi.

2 Teoretična izhodišča

Čeprav je ideja o kakovosti življenja stara kot človeštvo samo, je zbudila pozornost strokovnjakov sredi 70-ih let (Abbey, 1985 v Gašparovič, 1999, str. 187).

Orešković (1994) je že pred leti opredelili, da se postmoderno razumevanje kakovosti življenja družbeno izraža v gibanju, v medicini pa v konceptu dobrega življenja, sam pa podaja merila za merjenje kakovosti življenja kot več možnih definicij in pojmov, kot so (str. 263):

- razumevanje kakovosti življenja kot izpolnjevanja ciljev,
- kakovost življenja, ki se enači z osebno socialno identifikacijo,
- koncept t.i. racionalen človek,
- individualistični pogledi.

Culpitt (1999) navaja, da smo priča sprevrženemu ciklu, ko čim bolj je življenje tvegano, tem bolj se od posameznika pričakuje, da bo s tem tveganjem upravljal in se pred njim zaščitil. Njegova prizadetost in izgube lahko sicer pri drugih ljudeh vzbujajo sočustvovanje, odvrnitev ali celo strah. Toda ljudje na tvegano naravo življenja niso več vajeni dajati kolektivnega odgovora; za zaščito pred tveganji še naprej pooblašajo osamljenega posameznika, ne države (str. 13).

Halauk (2013) v želji, da vsi najdejo čas in skrbijo za svoje zdravje, s tem misli na to kot celovit koncept kakovosti življenja, osebno vsak dan študentom ponavlja naslednje napotke za boljšo kvaliteto življenja (str. 256):

- da se naučijo, da v življenju ni največ vredno tisto, kar imajo, ampak kdo so v svojem življenju,
- da se naučijo, da ni bogat tisti človek, ki ima največ, ampak tisti, ki ima najmanj,
- da spoznajo, da je z denarjem mogoče kupiti vse, razen sreče in zdravja,
- da spoznati, da lahko v življenju dve osebi opazujeta isto stvar, vendar je videti popolna drugače,

- da spoznajo, da je njihov pravi in iskreni prijatelj tisti, ki je izvedel vse o njih, pa jih ima še vedno rad,
- da se naučijo, da ni vedno dovolj, da jim drugi odpustijo, ampak, da morajo sami odpusti drugim.

Kot pravi Mandič (2005), se zdi, da ima koncept kakovosti življenja prednost pred drugimi blaginjskimi koncepti. V sodobni evropski blaginjski retoriki je ostal, čeprav večkrat omenjen, nekako ob strani in ideološko neobremenjen z njo. Koncept je ostal bolj ali manj le urejevalni okvir za empirične podatke, ki opisujejo posameznikove vire, priložnosti, življenjsko raven in zadovoljstvo v različnih domenah življenja. Potem ko se je razšel z izvorno skandinavsko blaginjsko interpretativno shemo (osnovnih standardiziranih potreb in univerzalnih programov državne blaginje), sam več ne razlaga pojavov, ampak k tem razlagam, v svetu institucionaliziranega individualizma, še spodbuja (str. 127).

Kaučuč, Filej, & Ovsenik (2016) so z raziskavo želeli ugotoviti povezavo med socialnimi dejavniki in zadovoljstvom z življenjem v starosti. Ugotovili so pozitivno povezavo med načinom življenja in življenjskimi pogoji (socialni dejavniki) ter zadovoljstvom z življenjem. Ugotavljali so tudi, da je indeks življenjskih pogojev tesneje povezan z zadovoljstvom z življenjem, medtem ko je indeks življenjskega sloga z njim manj povezan. Zato lahko sklepamo, da so stanovanjske razmere, okolje, finančni položaj in varnost tesneje povezani z zadovoljstvom z življenjem (str. 310).

Ranljive skupine

Gracin (2016) navaja, da je pojem ranljive skupine zelo širok, ki pa se zaradi trenutnega stanja večajo in spreminjajo. Dejstvo je, da se vsaka ranljiva skupina spopada s svojimi specifičnimi težavami, številne težave pa so skupne vsem. Vemo, da je položaj ranljivih skupin na trgu dela in po pridobljeni izobrazbi v povprečju zelo slab. Vedno več ranljivih skupin se namreč srečuje z revščino tudi zaradi pomanjkljive izobrazbe in posledično slabših možnosti na trgu dela. Vedno več se jih znajde v določeni situaciji, ko se morajo spopadati z revščino, brezposelnostjo in diskriminacijo v družbi (str. 108). Trbanc (2003), Zaviršek (1998, 1994) in drugi skupine opredeljujejo različne skupine oseb. Najpogosteje se navajajo: dolgotrajno brezposelni; predvsem ženske, mladi, ki so zaradi dejavnikov revščine izpostavljeni večjemu tveganju izključenosti, ter druge marginalizirane skupine, kot so brezdomci, Romi ali priseljenci.

Posamezniki iz ranljivih skupin (Gracin, 2016) se soočajo s težavami pri izobraževanju, nimajo zadostne izobrazbe, torej spadajo tudi med težje zaposeljive osebe in niso enakopravno vključeni v družbo. Brezposelnost ranljivih skupin pa vodi do neenakopravnosti in socialne izključenosti. Gospodarska kriza, v kateri se nahajamo danes, je prinesla naraščanje brezposelnosti in negotovost delovnih mest. Znižala se je stopnja aktivnosti zaposlenih. Veliko se jih srečuje tudi s fleksibilnimi oblikami zaposlitve (str. 110).

Fernández Gavira, Huete García in Velez Colón (2017) so v raziskavi zapisali, da ranljive skupine niso homogene in vsaka predstavlja svoje posebnosti, ki bi morale biti upoštevane v času posega. Za delo s skupinami, ki jim grozi izključenost, je potrebno model intervencije izbirati celovito in se mora prilagajati tako značilnostim skupine kot osebam. Izpostavili so področje športa, kjer so razlogi, ki motivirajo ali omejujejo različne ranljive skupine k ukvarjanju s športom, pogosti med skupinami, na primer, starejši in odvisni od drog se ukvarjajo s športom, ki je usmerjen v zdravje (zaradi pomanjkanja le-tega). Zanimanje priseljencev za ukvarjanje s športom je motivirano z ustvarjanjem odnosov v skupnosti, saj je to eden izmed najpomembnejših potreb v procesu akulturacije in integracije. Obstajajo družbeno-kulturni elementi, ki vadbo športa omejujejo zunaj osebnih značilnosti posameznika skupine. V zvezi s tem se nanašamo na lastnosti, ki jih dominantna družba označuje za nekatere skupine, npr. ženske vloge so povezane z gospodinjskimi opravili (str. 324).

Marginalizacija

Hvalič Touzery (2010) navaja, da je marginalizacija koncept, ki odseva neenakost posameznikov ali skupin prebivalstva in njihove udeležbe v življenju družbe. Lahko jo povezujemo z omejenim ali onemogočenim dostopom do družbenega sistema ali dolgoročno brezposelnostjo, ki temeljijo na lastnostih skupine, kot so etnična pripadnost, spolna usmerjenost, zdravstveno stanje (npr. AIDS) ali pripadnost družbeno stigmatizirani skupini (npr. bivši zaporniki ali odvisniki). Lahko se pojavi po dalj časa trajajočem materialnem pomanjkanju, ko se ljudje počasi izključujejo iz družbenega dogajanja in postanejo socialno, kulturno in politično izolirani.

Bahovec et al. (1999) vključuje načela, po katerih delajo in ravnajo zaposleni v vrtcu, da se upoštevajo načela enakih možnosti, različnosti med otroki ter multikulturalizma, govori pa tudi o socialni izključenosti otrok v predšolskem obdobju. Vzgojitelji v vrtcu morajo zagotoviti vsem otrokom enake možnosti, da se razvijejo, vendar vseeno upoštevajo individualne razlike med njimi. Upoštevati morajo otrokovo kulturno in socialno poreklo ter spol. V oddelke pa morajo sprejeti tudi otroke s posebnimi potrebami, ki se le občasno vključijo v vzgojno izobraževalni proces, kot tiste, ki so vključeni redno (str. 19)

Đorđević (2019) sklepa, da so starejši v Srbiji marginalizirani in socialno izključeni zaradi starosti, slabega finančnega položaja, slabega zdravja, neustrezne izobrazbe in usposobljenosti, nezadostna uporaba sodobne tehnologije, ker so bile zanemarjene in prepuščeni sami sebi družinski člani, sorodniki prijatelji ter zaradi stereotipa o starejših, ki vladajo družbi. Glede na to, da ima večina upokojencev le srednješolsko izobrazbo in da jih izjemno majhen odstotek uporablja sodobno tehnologijo, ne moremo pričakovati, da se bodo srečali s sodobnim delom zahteve sodobnega trga. Poleg tega Srbija ne naredi veliko v smislu njihovega usposabljanja za nekatere poklice, ki jih morda opravljajo, zato njihova izključitev iz trga dela ni presenetljiva. Zaradi njihove brezposelnosti in nizkih pokojnin, revščine ali tveganja revščine, so izpostavljeni nerednim zdravniškim pregledom ali nasploh ne obiskovanju zdravnika, kar poslabša njihovo zdravje, postanejo pasivni in izolirani ter se le redko zbirajo z prijatelji, se ne družijo. Hkrati postajajo vse bolj nezadovoljni s življenjem, ki ga

vodijo, ker si ne morejo privoščiti aktivnega družbenega življenjskega sloga. Posledično obstaja izjemno visoka stopnja marginalizacije in socialne izključenosti, ki je še posebej očitna na področju družbenih dejavnosti, saj v vsaki kategoriji (član verske organizacije/ športne organizacije/ umetniške organizacije/ humanitarne organizacije/ okoljske organizacij/ političnih strank), odstotek starejših, ki niso člani nobene od organizacije presega 95 % (str. 1676-1677).

Paradoks je tudi v tem, da ravno turbulentno okolje zahteva fleksibilnost, ustvarjalnost in potencial učenja. Dolgoročno gledano, je pomembno tudi, da bodo podjetja sposobna biti živa le, če bo tudi ekonomski sistem postal takšen, da bo prispeval k izboljšanju kakovosti življenja. Nova ekonomija bo strukturirana okrog toka informacij, moči in bogastva v finančnem omrežju, ki bo spodbujalo informacijsko in komunikacijsko tehnologijo. Tako bo razumevanje sistema življenja v naslednjih letih očitno prikazalo, da je potrebno spremeniti ekonomski red, ne zaradi potreb humanih organizacij, temveč zaradi preživetja in razvoja civilizacije (Capra, 2002, str. 127-128).

Ambrož in Colarič Jakše (2015, str. 55-56) navajata, da raziskovalec najde uporabne odgovore na zastavljena vprašanja v kakovostnejših in praktičnih rešitvah, višjih ravneh življenja in v vseh smereh. Dajeta tudi napotek, da dialektični pragmatizem deluje tudi kot hermenavtični krog, ki se usmerja na nenehno izboljševanje kakovosti življenja.

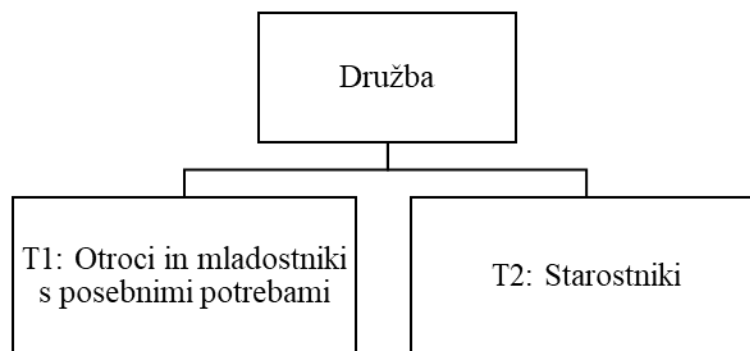
Cvahte (2004) pravi, da v kolikor želimo zmanjšati socialno izključenost otrok in mladine, je najprej potrebno poskrbeti za starše, stare starše. V kolikor imajo slednji okolje oziroma družino, ki je materialno prikrajšana, revna, socialno izključena, slabše socialno in zdravstveno opremljena, gotovo niso deležni potrebnih vzpodbud in opore in s tem nimajo enakih možnosti. Na podlagi slednje ugotovitve, in na podlagi trenutno najbolj opazni skupini socialne izključenosti, sta bili oblikovani naslednji dve tezi.

Teza 1: Otroci in mladostniki s posebnimi potrebami so potisnjeni na rob družbe.

Teza 2: Starejši so potisnjeni za rob družbe.

3 Metoda

V modelu raziskave nas zanima kako družba sprejema in ravna z otroki in mladostniki s posebnimi potrebami in starostniki, kar je prikazano v sliki 1.

Slika 1. Model raziskave

V raziskavi smo uporabili kvalitativno metodo, kjer smo zbrali literaturo in informacije, jih pregledali ter analizirali. Iskanje literature je potekalo po ključnih besedah, ki so navedene v tabeli 1.

Tabela 1. Raziskovalno vprašanje s ključnimi besedami

Raziskovalno vprašanje:		Ključna beseda:	
Slovensko	Angleško	Slovenska	Angleška
Kdo so ljudje na obrobju družbe in kakšen je odnos družbe do zmanjševanja razlik?	Who are the people on the fringes of society and what is society's attitude towards reducing differences?	"ljudje" "družba" + "razlike" "družba" + "odnosi" "stigmatizacija"	"people" "society" + "differences" "society" + "relationships" "stigmatization"

Iz tabele 2 je razviden seznam uporabljene literature, ki smo jo uporabili pri izbiri ključnih besed, v tabeli 3 pa so navedeni avtorji ter njihove ključne ugotovitve. Za iskanje smo uporabili bibliografske baze COBISS, Google Učenjak, priznane strokovne revije, dostopne na spletu, v pregled smo vključili tudi magistrske naloge.

Tabela 2. Seznam uporabljene literature

Avtor (Letnica)	Naslov
Dragoš, S. & Leskošek, V. (2003).	Družbena neenakost in socialni kapital.
Felizardo, S., Ribeiro, E., & Amante, M. J., (2016).	Parental adjustment to disability, stress indicators and the influence of social support.
Kobolt, A. (2011).	Razumevanje in odzivanje na čustvene in vedenjske težave.
Krajnc, A. (2010).	Različne učne poti in disleksija.
Matko, Štamfelj, I. (2010).	Trženje inovativnih onkoloških zdravil v Sloveniji in izbranih državah EU

4 Rezultati in razprava

V tabeli 3 so podane ključne ugotovitve po posameznih referencah.

Tabela 3. Ključne ugotovitve

Avtor (Letnica)	Ključne ugotovitve
Dragoš, S. & Leskošek, V. (2003).	Starejši , odvisni od nege svojcev, so izolirani in osamljeni .
Felizardo, S., Ribeiro, E., & Amante, M. J., (2016).	Socialna podpora neposredno in posredno vpliva na več vidikov starševskega in družinskega delovanja , vključno na stres.
Kobolt, A. (2011).	Osnovno izhodišče je, da pri vsakem otroku/ mladostniku spoznamo njegovo življenjsko okolje , družino, socialni položaj v vrstniški skupini.
Krajnc, A. (2010).	Drugačnost se pri otrocih navadno pokazala šele ob vstopu v šolo .
Matko, Štamfelj, I. (2010).	Naraščajoč je delež sredstev, ki jih morajo za zdravljenje prispevati bolniki sami .

Otroci in mladostniki

Krajnc (2010, str. 27) navaja, da se je drugačnost pri otrocih navadno pokazala šele ob vstopu v šolo. V domačem okolju in v vrtcu se otrok uči in deluje neformalno, spontano in po svoje. Zato otrok nima težav. V šoli bi se morali vsi učenci v razredu učiti pod vodstvom učitelja na enak način, po enakih postopkih. Večina šolskega učenja sloni na zaporedjih in linearnem razmišljanju. Pri osebah z naprimer disleksijo, pa prav učenje zaporedij ali serije izpade in ni sprejemljivo, ker oseba uporablja zvezdasto, divergentno mišljenje. Sposobna se je učiti, vendar na drugačen način, kot zahtevajo učitelji pri pouku. Pri šolskem izobraževanju se pojavijo učne težave: učenec ne more prepisovati s table, težko bere, grdo piše, pri pisanju izpušča črke. Zato učitelji ugotavljajo, da imajo nekateri otroci učne težave. Ker učitelj istočasno ugotavlja, da je določen otrok zelo sposoben, pri pouku pa ne uspeva, mu skoraj praviloma pripiše lenobo in brezbriznost. Staršem se pritožuje, da otrok noče sodelovati. To pa je že moralno obeležje, ki ga v razredu stigmatizira in povzroči sekundarne čustvene poškodbe: znižuje samozavest otroka in slabšalno vpliva na samopodobo otroka.

Znanstvena literatura poudarja, da socialna podpora neposredno in posredno vpliva na več vidikov starševskega in družinskega delovanja, vključno z obvladovanjem stresa in optimizacijo virov za spodbujanje čustvenega dobra počutja. Študije tudi kažejo na obstoj interakcije med stresom in socialno podporo, tako da deluje kot zaščitni faktor, ki moti vpliv stresorjev. (Felizardo, Ribeiro, & Amante, 2016, str. 831)

Če tako najprej pomislimo na otroke, predvsem tiste z različnimi vidnimi ali nevidnimi težavami, bolezenskimi stanji, predvsem tiste, ki izstopajo iz povprečja, v smislu hiperaktivnosti, avtizma, hitre jeze,... Zelo hitro jih kot družba označimo kot problematične. Opažamo predvsem odnos staršev »zdravih« otrok, ki svoje otroke učijo, naj se takšnih otrok izogibajo, se z njimi ne družijo, naj povedo učitelju, ko naredijo kar narobe oz. celo samo o takšnih otrocih grdo govorijo z učitelji, jim povedo, naj ga prepíšejo v drug razred, drugo šolo,... To so vzorci, ki nastajajo za naslednje generacije. Kaj lahko storimo? Poleg učenja otrok o drugačnosti, vključevanja vseh otrok v enotne skupine, spoznavanje in sprejemanje drugačnosti, bi bilo potrebno delovati na skupine odraslih, staršev, učiteljev, delodajalcev, jih aktivno vključevati v društva, zavode, inštitute, kjer bi razbili njihove dvome, skrbi, morebitni strah, ki je povod za takšen nesprejemljiv odziv družbe.

Kobolt (2011, str. 168-169) pravi, da je osnovno izhodišče, da pri vsakem otroku/mladostniku spoznamo njegovo življenjsko okolje, družino, socialni položaj v vrstniški skupini ter skozi to prizmo skušamo razumeti čustvene in vedenjske odzive. To velja za vse učence- za tiste, ki jih opredeljujemo kot otroke s posebnimi potrebami, tudi za nadarjene učence, posebej pa tiste, katerih vedenje in čustvovanje je drugačno od odzivov vrstnikov. To pomeni, da usmeritve lahko uporabimo za razumevanje vseh odraščajočih. Razumeti kontekst, v katerem otrok živi, pomeni:

- skozi srečanja oblikovati pristen osebni odnos ter poustvarjati (skupaj z otrokom) delovanje,
- nasloniti se na vse možne vire podatkov (pogovori s starši, drugimi učitelji, vrstiki,...),
- skrbno opazovati situacije, odnose, emocionalne odzive in jih razumeti v kontekstu, v katerem se dogajajo, pri čemer moramo upoštevati vplive okoliščin dogodkov,
- beležiti kdaj se izstopajoča vedenja pojavljajo in v katerih okoliščinah se ne pojavljajo,
- iskati vire pri posamezniku in njegovi socialni mreži,
- šele zdaj se nasloniti na klasifikacijske sheme, ki nam pomagajo približno uvrstiti simptomatsko sliko, kar lahko vodi k boljšemu uvidu v razloge čustvovanja in vedenja,
- se vprašati, kaj je za koga problem,
- preizkušati dejavnike podpore v domačem in šolskem prostoru ter rahločutno prisluhniti otroku/mladostniku in vsem, ki so z njim pomembno povezani.

Starostniki

Po drugi strani pa so druga skupina na robu reke življenja starejši ljudje, naši stari starši, ostareli sosedi,... V preteklosti je bilo sobivanje vsaj treh generacij samoumevno, danes pa temu ni več tako. Mlade družine stremijo k osamosvojitvi, svojih lastnih domovih, starše, stare starše pa puščajo same, včasih v velikih, praznih hišah, stanovanjih. Ena od predlogov za izboljšanje leži kar na dlani... stanovanjska problematika je v Republiki Sloveniji velika, po drugi strani pa obstajajo prazne hiše z osamljenimi ljudmi, domovi za starejše občane so

prezasedeni. Država in družba bi morala pristopiti k sistemskemu povezovanju teh dveh situacij in povezovanju ljudi, sobivanju.

Dragoš in Leskošek ugotavljata (2003, str. 56), da so starejši, ki so odvisni od nege svojcev, izolirani in osamljeni. K njim je težko prihajati na pogoste obiske, nimajo družabnega življenja. Vse to se odraža na njihovem slabšem zdravju.

Ena od dobrih praks in predlog za širitev je aktivno vključevanje osnovnošolskih in srednješolskih otrok v aktivnosti Domov za starejše občane. Medgeneracijsko sodelovanje, soočenje z znaki in aktivnostmi starostnikov, vplivajo na vzpostavljanje sočutja, zavedanja o tem delu človekovega življenja. Prepogosto se zgodi, da starši otroke v želji po zaščiti, odmaknejo od tako imenovanih težkih tem življenja kot so bolezen, smrt. Posledično se zgodi, da je s tega razloga tudi vpis v npr. zdravstveno šolo nižji.

Družine bolnikov z redkimi in težkimi boleznimi

V zadnjem času pa je opažena problematika, ki se nanaša na družine z otroci, ki imajo redke, težke bolezni. Skoraj na dnevni bazi zasledim novice, da starši, društva, razne organizacije zbirajo denar za zdravljenje, rehabilitacijo ali lajšanje življenja bolnih otrok in njihovih družin. Slednje je nesprejemljivo, da v današnjih časih v državi, ki se uvršča med visoko razvite, družba zbira denar za takšne zadeve. Sistem države mora omogočati, da se poskrbi za te ranjive skupine. Še posebej ob dejstvu, ko je vsem na očeh brezglavo, brezpotrebno zapravljanje (včasih tudi kraja) državnega denarja.

Matko Štamfelj (2010, str. 40) je pred dvanajstimi leti navajala, da je naraščajoč delež sredstev, ki jih morajo za zdravljenje prispevati bolniki sami, značilen predvsem za ZDA, kjer je delež zasebnih zdravstvenih zavarovanj in neposrednih plačil s strani bolnikov bistveno višji, kot je v Evropi.

5 Zaključek

Iz raziskave je razvidno, da družba do ljudi, ki od povprečja odstopajo, so drugačni, še vedno ne postopa enakovredno. Ugotavljamo, da je velik del razloga na državni ravni, kjer je več sistemskih pomanjkljivosti.

Na obrobju družbe se glede na pregledano literaturo zelo hitro znajde vsak, ki nekako odstopa od povprečja. V preteklosti so bili to ljudje socialnih razlik (revni), danes pa so to ljudje vseh starosti in družbenih razredov. Najbolj vidni posamezniki so starejši, ki jih okolica zaznava kot nekoristne, ter različni tipi otrok in mladostnikov z fizičnimi ali psihičnimi posebnimi potrebami.

Raziskava je potrdila obe zastavljeni tezi, in sicer, da so na rob družbe potisnjeni tako otroci in mladostniki s posebnimi potrebami, kot tudi starejši.

V besedilu je ponujenih samo nekaj skromnih idej, predlogov. K reševanju je potrebno pristopiti takoj, tudi, če aktivnosti niso revolucionarne in so na prvi pogled skoraj

zanemarljive, lahko korak po korak izboljšamo situacijo. Država naj vodi, ljudje pa moramo odpreti svoja srca, oči in možgane.

Izsledki raziskave so lahko koristni za organizacije, društva, ki se ukvarjajo s specifičnimi področji posameznih skupin ljudi, ki se jih je prijela določena stigma, da odstopajo od normalnega stanja kot ga prepozna splošna populacija. Družba pa lahko na podlagi ugotovitev in pregleda literature ozavešča posamezne odstopke v razmišljanju, dojemanju ljudi in služi za podiranje ali pa vsaj rahljanje določenih predpostavk.

Raziskava je omejena zgolj na pregled literature in osebno razmišljanje avtorice. Razširi se lahko na način, da se izvede anketiranje ali druge oblike raziskav, ki bi vključevale različne skupine prebivalstva.

Raziskava ni bila sponzorirana in je namenjena v učne namene na eni izmed fakultet jugovzhodne regije Slovenije.

Reference

1. Ambrož, M., & Colarič Jakše, L. M. (2015). *Pogled raziskovalca: Načela, metode in prakse*. Zora. Maribor: Mednarodna založba za slovanske jezike in književnosti.
2. Bahovec, D. E., Bregar, G. K., Čas, M., Domicelj, M., Saje, N., Japelj, B., ... Vrščaj, D. (1999). *Kurikulum za vrte*. Ljubljana: Strokovni svet RS za splošno izobraževanje.
3. Capra, F. (2002). *The Hidden Connections: Integrating the Biological, Cognitive, and Social Dimensions of Life into a Science of Sustainability*. New York: Doubleday.
4. Culpitt, I (1999). *Social Policy and Risk*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications, 143-182.
5. Cvahte, B. (2004). *Revščina in socialna izključenost oziroma vključenost*. Pridobljeno na <https://www.varuh-rs.si/sporocila-za-javnost/novica/revscina-in-socialna-izkljucenost-ozroma-vkljucenost/>
6. Dragoš, S. & Leskošek, V. (2003). *Družbena neenakost in socialni kapital*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
7. Đorđević, A. N. (2019). *Marginalizacija starijih osoba u Srbiji*. Sociološki pregled, 53(4), 1654-1680.
8. Gracin, T. (2016). *Ranljive skupine in njihova inkluzija v družbi*. Izzivi prihodnosti, 1(3), 107-125.
9. Felizardo, S., Ribeiro, E., & Amante, M. J. (2016). *Parental adjustment to disability, stress indicators and the influence of social support*. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 217, 830 – 837. doi.org/10.1016/j.sbspro.2016.02.157
10. Fernández-Gavira, J., Huete-García, A. & Velez-Colón, L. (2017). *Vulnerable groups at risk for sport and social exclusion*. Journal of Physical Education and Sport, 17(1), 312-326. DOI:10.7752/jpes.2017.01047
11. Gašparovič, M. (1999). *Kakovost življenja starostnikov v domskem varstvu*. Obzornik zdravstvene nege, 33, 187-191.
12. Haluk, V. (2013). *Kvaliteta života u zdravlju i bolesti*. Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Bjelovaru, 7, 251-257.

13. Hvalič Touzery, S. (2010). Pridobljeno na <http://www.inst-antonatrstenjaka.si/gerontologija/slovar/1026.html>
14. Kaučič, B. M., Filej, B. & Ovsenik, M. (2016). *The Influence of Social Factors on Life Satisfaction in Old Age*. RUO - Revija za univerzalno odličnost, 5(4), 300-318.
15. Kobolt, A., (2011). *Razumevanje in odzivanje na čustvene in vedenjske težave*. Specialna pedagogika, 15(2), 153-173.
16. Krajnc, A., (2010). Različne učne poti in disleksija. *Pedagoško - andragoški dnevi 2010: Kulture v dialogu, Slovenija, Ljubljana, 2010* (str. 27). Ljubljana: Filozofska fakulteta.
17. Mandič, S. (2005). *Kakovost življenja: med novimi blaginjskimi koncepti in družbenimi izzivi*. Družboslovne razprave, XXI(48), str. 111-131.
18. Matko, Štampfelj, I. (2010). *Trženje inovativnih onkoloških zdravil v Sloveniji in izbranih državah EU* (Magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
19. Orešković, S. (1994). *Koncepti kvalitete života*. Socialna ekologija, 3(3-4), 263-274.
20. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, spletna izdaja. (2014). Pridobljeno na https://fran.si/133/sskj2-slovar-slovenskega-knjiznega-jezika-2/4492976/margina?View=1&Query=*margina
21. Zaviršek, D., (1994). *Ženske in duševno zdravje*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
22. Zaviršek, D., (1998). *Analiza položaja izključenih družbenih skupin v Sloveniji in predlogi za zmanjšanje njihove izključenosti v sistemu socialnega varstva*. Ljubljana: Inštitut za socialno varstvo.

***

Dušica Kunšek Rihtar je diplomirala na Zdravstveni fakulteti v Ljubljani, trenutno je študentka magistrskega študija na Fakulteti za organizacijske študije Novo mesto. Zaposlena je v večjem laboratoriju kot vodja kakovosti. Je vodilna notranja presojevalka sistemov vodenja kakovosti po ISO 9001, ISO/IEC 17020, ISO/IEC 17025 in GMP (dobra proizvodna praksa). Raziskovalno se ukvarja s sistemi vodenja kakovosti, upravljanjem organizacij, dobrimi laboratorijskimi praksami in elektronskimi dokumentnimi sistemi.

***

Abstract:

The Fringes of Society Through Different Periods of the River of Life

Research Question (RQ): Who are the people on the fringes of society and what is society's attitude towards reducing differences?

Purpose: To present key groups of people who have been recognized by society as different and what is the attitude towards them.

Method: We used a descriptive method where we collected literature and information, reviewed and analyzed them.

Results: The research showed that society still does not treat people who deviate from the average equally. Much of the reason is at the state level, where there are more systemic deficiencies.

Organization: The research can be useful for organizations, associations that deal with specific areas of individual groups of people who have been gripped by a certain stigma, that they deviate from the normal state as recognized by the general population.

Society: Based on the findings and review of the literature, society can become aware of individual deviations in people's thinking and perception. It can serve to subvert or at least loosen certain assumptions.

Originality: The research is useful for the purpose of the learning process at one of the faculties of the southeastern region.

Limitations/Future Research: The research is limited to a literature review and the author's personal thinking. The continuation of the research can be extended to surveying, involving societies from the field of research and extending it to other groups of people.

Keywords: margin, society, loneliness, difference, isolation, system, stigma.

Copyright (c) Dušica KUNŠEK RIHTAR

Creative Commons License

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.